

A FOGLALÁSOS SZTRÁJK

APÉCSI BÁNYÁSZOK nemrég lezajlott sztrájkja nagy feltűnést keltett az egész országban, főként azért, mert a lapok híradása szerint mintegy kétszáz sztrájkoló bányász az aknák mélyére vonult s megtagadva a munkát, elhatározta, hogy inkább éhenhal, mintsem az eddigi alacsony bérért dolgozzék tovább. Általános részvét keletkezett a magát halálraítélő bányászcsoporthoz, szinte nem is csodáltuk, hogy a bányászok hozzátartozóiból és más érdeklődőkből a sztrájk színhelyének környékéről feldühödtek tömegek vonultak fel a rend fenntartására kivezényelt karhatalmi közegek ellen. Ennek, mint tudjuk, szomorú eredménye a csendőrség sor-tüze lett, több halottal és sebesülttel.

Ám hamarosan kiderült, hogy a bánya mélyére levonult bányászcsoporthoz egészen más célja volt, mint a megindult sztrájkmozgalomnak tüntető éhezéssel való támogatása. Kiderült, hogy ezek a munkások megszállták egyszerűen a bánya egy részét, hatalmukba kerítették a szivattyúkat, elárasztották az aknákat vízzel, sőt a hírek szerint robbantóanyag birtokában is voltak, hogy a már okozott káron felül még nagyobb, talán helyrehozhatatlan kárral fenyegetessék meg a bánya tulajdonosát. Igen valószínű, hogy az ú. n. éhség-sztrájkokról szó sem volt s az aknák mélyén elhelyezkedett munkás-csoport megfelelő élelmiszerkészlettel rendelkezett, sőt nyilvánvalóan előre kitervelt feladata volt s eszeágában sem volt magát halálra koplalni.

Sajátságos, majdnem megmagyarázhatatlan tünet, hogy sem a magyar sajtó, sem a magyar közvélemény más tényezője nem ismerte fel a pécsi események igazi jelentőségét s így senki sem hívta fel a közfigyelmet a könnyen végzetessé váló, de mindenesetre kiszámíthatatlan bonyodalmakkal járó eseményekre, amelyekre a pécsi bányászsztrájk példát adott s amelyek ezt a sztrájkmozgalmat múlhatatlanul követni fogják. Ez a sztrájk volt ugyanis az első foglaló sós sztrájk Magyarországon, amely furfangosságában és veszélyességében általános sztrájk idején minden társadalmi és állami életet egy csapásra béníthat meg s a polgárháború minden rémségét hordja méhében.

Az a nézetünk, hogy a magyar törvényhozásnak a legsürgősebb feladata szembenézni ezzel a jelenséggel s új jogszabályok alkotásával megtenni mindent, ami a veszedelmes következményeket és a példa ragadósságát tekintve múlhatatlanul szükséges. Mi a kérdésnek csak

a büntetőjog elvi alapjain álló megoldásával kívánunk itt foglalkozni, a kérdésnek egyéb jogi és különösen társadalompolitikai oldalának megoldásában pedig ennek az oldalnak pusztán megvilágítására szorítkozunk.

Mi a sztrájk? A magyarországi szocialista mozgalom kiadásában megjelent lexikon így határozza meg ezt a fogalmat: „A tőke és a munka természetes gazdasági érdekellentétéből származó örökös harcban a munkásság védekező és támadó fegyvere. Lényege az, hogy egyes szakmák, üzemek, üzemcsoportok vagy egész termelő-ágak munkásai a termelő munka megszakításával, tehát a munka megszüntetésével igyekeznek a szembenálló munkáltatótól vagy munkáltató csoporttól új gazdasági előnyöket kivívni, vagy a meglévő munka- és bérvizonyokat megvédelmezni. A sztrájk formája a kiszemelt terület minden termelő tevékenységének lehetetlenné tétele, ami által a munkáltató abba a kényszerhelyzetbe kerül, hogy vagy elveszíti a termeléssel járó hasznot és tőkéje kiaknáztatlan marad, vagy teljesíti a sztrájkolók kívánságait.“ Ugyanebben a lexikonban egészen más fogalmat kapunk a sztrájkról, ha az általános sztrájk címszót keressük meg, mert míg az előbbi fogalomban érthetőnek látszó bérharc egyéni jogon alapuló mozgalomával ismerkedünk meg, ebben a másik, katonai műszavakkal elegy meghatározásban valóságos munkás-imperializmus tantételei harsannak fel. „Általános sztrájk a munka beszüntetésének az a none, amely nem egy szakmára vagy csoportra, hanem egy egész városra vagy országra terjed ki. Az általános sztrájk egyik faja a tömegsztrájk, amely non helyi és nem általános, hanem a lehetőségeknek megfelelőig mozgósít munkástömegeket. Az általános sztrájk célja: a termelés megszakításával nyomást gyakorolni a kapitalizmusra vagy az államhatalomra, a tömeg által jogosnak és esedékesnek tartott valamilyen gazdasági vagy politikai követelés megvalósítása vagy a tömegek ellen irányuló valamely jogtalan rendszabály elhárítása érdekében. Az általános sztrájk szerves része a szociáldemokrata munkásmozgalom taktikájának és fegyvertárának, de csupán mint végső eszköz jöhet tekintetbe s mint ilyent alkalmazták a különböző országok munkáspártjai. A munkásság jogosnak ismeri el, a kapitalizmus és a kapitalista államok kormányai tagadják az általános sztrájk jogosságát, de tűrik ott, ahol a munkásság erős szervezetek felett rendelkezik.“ Mellékesen mutatunk rá e meghatározás érdekességére, mert a magyar közigazgatási jog által elismert pártmozgalomtól ered s mert e meghatározás szerint „a tömeg“ államjogi tényező, amelynek politikai nézete szerint joga van nyomást gyakorolnia az államhatalomra is. Érdekes ez a jogi helyzet, mert látható belőle, mennyire nem egyszerű „a szélsőséges mozgalmak elfojtása“ és az „alkotmány épségének megóvása“ végett napjainkban keletkezett harci jelszavak kellő értelmének megállapítása.

Félreértések kikerülése végett előljáróban kijelentjük, hogy a sztrájkot elvileg a keresztény erkölcsstanba ütközőnek nem tartjuk, amíg céljában tovább nem megy, mint a dolgozó tömegek felkarolása és anyagi életszínvonalának javítása a termelés nyugalmi helyzetének

felborítása nélkül. Vitathatatlan azonban, hogy a sztrájk kárt okoz a munkaadónak, magának a munkásnak, a fogyasztóközönségnek s végül különösen a mai gazdasági élet szövevényessége miatt az egész nemzetgazdaságnak, végül pedig nem kicsinylendő veszedelmet rejt magában a közbiztonságra is.

A sztrájk tehát az egyéni szabadság keretében addig a határig gyakorolható, amíg a közérdek sérelmével nem jár. Minthogy pedig egy jogállamban igen sok esetben nem lehet előre megmondani, hogy olyan tömegmozgalom, mint a sztrájk, mikor alakul át a közérdek súlyos sérelmévé, a legtöbb törvényhozás megelőző intézkedésekkel próbálta meg (sikertelenül!) a sztrájkokat kikerülni, Anglia (bizonyos feltételek mellett), Ausztrália és Olaszország pedig egyenesen büntetendő cselekménnyé nyilvánította a sztrájkot. A szovjeturalom bonyolult viszonyaiból pedig annyit tudunk, hogy a munkás a szakszervezetek láncán vezetett lény s az állami üzemekben megkísérelt sztrájkért fejével lakói.

A magyar jog nem vonja kétségbe általában a munkásnak a sztrájkra vonatkozó jogosultságát, de bünteti a sztrájkjal kapcsolatos erőszakot és a fenyegető csoportos fellépést. Súlyosan bünteti a közhivatalnokok sztrájkját, háború idején a hadviselés érdekeit veszélyeztető sztrájkszervezést, kihágásként bünteti az ipari munkások körében sztrájkmozgalom szítását, ha ez erőszakos módon történik, továbbá a mezőgazdasági, vízi, út- és hidépítő, dohánytermelő és erdei munkások körében sztrájkmozgalom szervezését, sőt a sztrájk egyszerű résztvevőit is. Végül a politikai sztrájk egy nemére tekintettel enyhe vétségként bünteti annak a nyomdai alkalmazottnak cselekményét, aki összebeszélés folytán valamely sajtótermék kiszédését megtagadja.

Teljesen hiányzik jogunkból annak a sztrájkmozgalomnak büntetése, amely a közönség élmezésére való, vagy vizet, gázt, villamosságot és más hajtóerőt szolgáltató közérdekű üzemek és kórházak hivatászerű működését akadályozza vagy megzavarja.

Így született meg a magyar jogban az 1920-as évek elején a nemzeti munkavédelem intézménye, amely nyitvahagyva a sztrájkprobléma megoldását, a félrendszer szabály gyakorlatatlanságával és félénkségével arról próbált gondoskodni, hogy sztrájkmozgalom esetén a közérdek megvédelmezése végett a nemzeti munkavédelem csapatait állítsa be a megbénult üzemekbe a munka folytatása végett. Különleges büntetőjogi védelem illeti meg a fennálló szabályok szerint ennek a szervezetnek tagjait feladatuk ellátásában, sőt bizonyos feltételek mellett fegyver használatára is jogosultak. Sajnos, ennek a szervezetnek megfelelő kiépítése, különösen a szakmabeli jártasság és a kellő létszám biztosítása tekintetében elmaradt s így a legutóbbi budapesti nyomdászsztrájk idején kiadott szükséglappal életrevalóságáról nem tett megnyugtató tanúságot s az ország közvéleménye szomorúan tapasztalta, hogy egy jól megszervezett általános sztrájkjal szemben ez az intézmény is tehetetlen.

A nemzeti munkavédelem helyes elgondolású intézményének kellő kifejlesztése elmaradt ugyan, bár a nemzeti munkatáborok

újabbán felmerült eszméjét nagyon célszerűen lehetne ennek szolgálatába állítani. A sztrájkok lehetősége azonban mindig meglévén, a világforradalom programját hirdető s e programmon szakadatlanul és nem siker nélkül dolgozó III. Internacionálé körülbelül egy évvel ezelőtt a foglalásos sztrájkra adott ki utasítást a befolyása alatt álló szakszervezeteknek. Minden sztrájk ezenkívül a munkásság forradalmi megmozdulása legyen, mondja ez az utasítás, a munkásság követeléseinek teljesítését csak igazi hatalmának megmutatásával csikarhatja ki. Ezért birtokába kell vennie sztrájk kitörésekor a munkatelepeket s azokat mindaddig megszállva kell tartania, amíg célt nem ér, mondja tovább ez az utasítás. A terv, elismerhetjük, pokolian gyakorlati, mert egy csapásra lehetlenné teszi sztrájktörök alkalmazását, sőt a nemzeti munkavédelem csapatainak munkába állítását is. Az államhatalom erőszakos fellépése segíthet ugyan, de rettentő bonyodalmak és esetleges vérengzések árán, amelyek kockára tehetik az egész ország nyugalma. Látjuk, hogy az amerikai és a franciaországi foglalásos sztrájkokkal szemben a kormányhatalom igazi sikert elérni nem tudott, véres összeütközések keletkeztek, a közbiztonság felborult s a hatalmas Franciaország kormánya is különösen a párizsi világkiállítás megnyitásának elhalasztásával az egész világ előtt kénytelen volt beismerni gyengeségét a foglalásos sztrájk diktátoraival szemben.

Nagy és gazdag államok a modern sztrájk eme fegyverét nem érezhetik olyan veszedelemnek, mint egy kicsiny és szegény ország, ahol a mozgalom rövid idő alatt általánossá terjedhet el s napok alatt felboríthatja az egész ország rendjét és nyugalma.

A magyar törvényhozásnak nagyon is sürgős feladata tehát megfelelő büntetőjogi szabályozás alá venni a kérdést, mert, amint fentebb kimutattuk, a létező magyar jog e tekintetben semmiféle megoldást nem ad. Szó sincs róla, a foglalásos sztrájk jogtalan, ezt mindenki érzi, hiszen beleütközik a tulajdonjog alapintézményébe, de miként üldözhető büntetőjogilag, erről már vitatkozni lehet, s ha a büntetőjogi üldözésre az alap megvan (aminthogy megvan), nagy kérdés, hogy ez a büntetőjogi üldözés a veszélyben forgó érdekek szempontjából hatásos és kielégítő-e. Véleményünk szerint büntetőjogi rendszerünk keretében a foglalásos sztrájk bűnvádi üldözés alá vonható ugyan, de csak jogi vitákat ki nem záró alapon, tehát nem világos határozottsággal s így az a veszély is fenyeget, hogy a bírói gyakorlat ingadozása miatt hosszú évek telnek el, míg a kérdés büntetőjogi megítélése véglegesen kialakul. Ez természetes is, hiszen a foglalásos sztrájk, mint a legújabb idők szülte fogalom, a büntetőjogban szabályozva és kifejezetten megtiltva nincsen, holott önálló bűncselekménnyé nyilvánítása a közérdek súlyos sérelme miatt a jogállam eszméjéből kifolyólag természetes és szükségszerű.

Hogy azonban a kérdés büntetőjogi szabályozása valóban a megsértett és veszélyeztetett jogi érdekek hatásos védelmével járjon, el kell térnie a törvényhozónak a hagyományos elvektől s a kérdést tisztán a gyakorlati élet szempontjából kell felfognia. Azt akarjuk ezzel mondani, hogy az ilyen sztrájkmozgalomban nem a mozgalom minden

résztevőjének megbüntetésére kell helyezni a súlyt, hanem a mozgalom szítóit és szervezőit kell elsősorban büntetőjogilag felelőssé tenni és a keletkezett károkért magánjogi felelősségüket is ki kell a törvénynek mondania még akkor is, ha a mozgalomban ténylegesen részt nem vettek is. A magunk részéről nem haboznánk bizonyos feltételek mellett a mozgalom résztvevőinek büntetlenségét is biztosítani, ezzel szemben azonban minden a mozgalommal kapcsolatos bűncselekményért és az olyan szerencsétlenségért, mint a pécsi sztrájkjal kapcsolatos csendőri sortűz, a vezetőket tennénk felelőssé s a halálbüntetésig is elmennénk. Nincs szükség monstre-bűnpekre, ahol a legalitás elve alapján a mozgalom jelentéktelen résztvevőit tömegesen ültetik a vádlottak padjára s így a vádhatóság maga homályosítja el a főbb szereplők felelősségét. Meg kell szűnnie annak az erkölcstelen helyzetnek, hogy a kocsmákban sörös poharak mellett tanácskozó vagy a kávéházakban szivarozó sztrájkbizottságok minden kockázat nélkül osztogassák parancsaikat a mozgalmakba bekényszerített szerencsétlen munkásoknak, később pedig a hatóságok előtt kezüket mosva tárgyáló felekként szerepeljenek.

A törvényhozónak meg kell értenie, hogy a foglalásos sztrájkban egy szélsőséges kisebbség terrorizmusáról és a társadalom alaptörvényeinek súlyos megsértéséről van szó.

MISKOLCZY ÁGOST